

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ

ІНСТИТУТ ОВОЧІВНИЦТВА І БАШТАННИЦТВА

УДОСКОНАЛЕННЯ НАУКОВО ОБҐРУНТОВАНОЇ СТРУКТУРИ ПОСІВНИХ ПЛОЩ ЗА РЕГІОНАМИ НА ОСНОВІ ЕФЕКТИВНИХ РІШЕНЬ В ОВОЧІВНИЦТВІ

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ

ІНСТИТУТ ОВОЧІВНИЦТВА І БАШТАННИЦТВА

УДОСКОНАЛЕННЯ НАУКОВО ОБҐРУНТОВАНОЇ СТРУКТУРИ ПОСІВНИХ ПЛОЩ ЗА РЕГІОНАМИ НА ОСНОВІ ЕФЕКТИВНИХ РІШЕНЬ В ОВОЧІВНИЦТВІ

Вінниця
«ТВОРИ»
2020

Рекомендовано до друку вченою радою Інституту овочівництва і баштанництва НААН (протокол № 8 від 28.10.2020 р.)

Рецензенти:

Шиян Д.В. – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економіки підприємства та менеджменту Харківського національного економічного університету ім. С. Кузнеця;

Ульянченко О.В. – доктор економічних наук, професор, член-кореспондент НААН, ректор Харківського національного університету ім. В.В. Докучаєва;

Вітанов О.Д. – доктор сільськогосподарських наук, професор, завідувач відділу новітніх технологій вирощування овочевих і баштанних культур інституту овочівництва і баштанництва НААН;

Зелендін Ю.Д. – кандидат сільськогосподарських наук, старший науковий співробітник лабораторії адаптивного овочівництва, зберігання і стандартизації інституту овочівництва і баштанництва НААН

У 31   **Удосконалення науково обґрунтованої структури посівних площ за регіонами на основі ефективних рішень в овочівництві: [моногр.] / О.М. Могильна, О.В. Куц, В.П. Рудь, Л.А. Терьохіна, С.М. Кормош, Л.М. Урюпіна, О.П. Стівбір, Є.О. Духін, С.М. Даценко, В.В. Кузьменко, Є.В. Зінченко, В.В. Сидора, А.В. Яковченко].** Вінниця: ТОВ «ТВОРИ», 2020. 248 с.

ISBN 978-966-949-664-5

У колективній монографії досліджено тенденції та перспективи розвитку овочевого підкомплексу в Україні та світі, розроблено пропозиції щодо вдосконалення науково обґрунтованої структури посівних площ за регіонами на основі ефективних рішень в овочівництві.

Розраховано на працівників різного рівня управління АПК, керівників і спеціалістів аграрних підприємств, науковців, викладачів і студентів. Дані рекомендації можуть бути застосовані при складанні галузевих та регіональних комплексних програм розвитку галузі овочівництва, комплексних програм соціально-економічного розвитку територіальних громад.

Видання може бути використане Міністерством аграрної політики та продовольства України, обласними державними адміністраціями, головними управліннями сільського господарства і продовольства, керівниками та економістами підприємств АПК, науковими працівниками.

УДК 635.1:635.7:631.145

© Інститут овочівництва і баштанництва НААН, 2020

© О.М. Могильна, О.В. Куц, В.П. Рудь, Л.А. Терьохіна,
С.М. Кормош, Л.М. Урюпіна, О.П. Стівбір, Є.О. Духін,
С.М. Даценко, В.В. Кузьменко, Є.В. Зінченко,
В.В. Сидора, А.В. Яковченко

ISBN 978-966-949-664-5

© ТОВ «ТВОРИ», 2020

ПЕРЕДМОВА

Необхідність реалізації продовольчої безпеки України вимагає підтримання відповідного рівня самозабезпечення, що передбачає використання державної підтримки та наукового супроводу виробництва овочевої продукції.

Успішний процес євроінтеграції України до світового економічного співтовариства не є можливим без координації зусиль з виробництва якісної та безпечної овочевої продукції. Потенціал України в цьому аспекті є досить значним. Але недосконалість економічного механізму в АПК, зокрема в процесі формування та функціонування овочевого ринку, порушення зонального розміщення виробництва овочів та низька ефективність господарств унаслідок цього є причиною того, що сьогодні така продукція своєчасно не надходить до столу споживача.

Сучасна система виробництва овочевої продукції вимагає вирішення проблем на всіх рівнях: державному, регіональному та господарському. На державному рівні найважливішим є захист вітчизняного товаровиробника, створення оптового продовольчого ринку, формування конкуренції у сфері заготівлі, зберігання та переробки. На регіональному пріоритетним є самозабезпечення регіонів овочевою продукцією, відновлення роботи переробних підприємств та формування інтеграційних структур. На господарському є необхідним формування збутової концепції, розробки стратегічних планів з урахуванням можливостей господарств, збільшення обсягів виробництва, підвищення врожайності, розширення асортименту овочевої продукції та впровадження до виробництва ефективних інноваційних рішень.

Ефективність виробництва овочів залежить від зовнішніх і внутрішніх факторів. До зовнішніх відносять: ціновий механізм, який залежить від кон'юнктури ринку, попиту та пропозиції; фінансова забезпеченість та матеріально-технічна база; розвиненість аграрного ринку; купівельна спроможність населення паритетність відносин між аграрним сектором та іншими галузями національної економіки. Ключовим внутрішнім резервом ефективності є посилення підприємницької діяльності овочевих господарств, удосконалення процесів зонального виробництва, підвищення продуктивності праці та ефективності використання ресурсів.

Успішне вирішення цих проблем забезпечить вітчизняному виробнику овочевої продукції гідне місце як на внутрішньому, так і на світовому ринках. Це, у свою чергу, вимагає вдосконалення науково обґрунтованої структури посівних площ за регіонами на основі ефективних рішень в овочівництві та розробки пропозицій щодо ефективного формування та функціонування регіональних ринків овочевої продукції.

Колектив авторів:

Могильна О.М. – (Передмова, редакція);

Рудь В.П., Сидора В.В. – (Розділ 1. «Моніторинг діяльності підприємств з виробництва овочів та встановлення їх конкурентних переваг»; Розділ 2 «Аналіз ефективності зонального розміщення виробництва овочів», відповідні додатки);

Рудь В.П., Урюпіна Л.М., Сидора В.В., Яковченко А.В. – (Підрозділ 3.1. «Техніко-економічні рішення для різних природно-кліматичних зон», відповідні додатки);

Куц О.В., Рудь В.П. – (Підрозділ 3.2. «Вплив мінеральних добрив на економічну ефективність виробництва овочів»; Підрозділ 3.3 «Вплив органічних добрив на економічну ефективність виробництва овочів»);

Урюпіна Л.М., Рудь В.П. – (Підрозділ 3.4. «Вплив зрошення (дощування, краплинне, фертигація) на економічну ефективність виробництва овочів»);

Кормош С.В., Рудь В.П., Терьохіна Л.А., Сидора В.В. – (Підрозділ 3.5. «Вплив нового сорту, гібрида на економічну ефективність виробництва овочів»; Підрозділ 3.6. «Вплив нового сорту, гібрида на економічну ефективність вирощування малопоширених та зелених овочевих культур»);

Рудь В.П., Кузьменко В.І, Куц О.В. – (Підрозділ 3.7. «Економічна ефективність застосування органо-мінеральних добрив та засобів захисту рослин помідора»; Підрозділ 3.8 «Економічна ефективність вирощування помідора сорту Кременчуцький за різних систем його захисту»);

Даценко С.М., Рудь В.П., Урюпіна Л.М. - (Підрозділ 3.9. «Дослідження економічної ефективності застосування систем удобрення при вирощуванні буряку столового»; Підрозділ 3.10. «Економічна ефективність застосування біопрепаратів при вирощуванні буряку столового»; Підрозділ 3.11. «Економічна ефективність застосування різних систем удобрення при зберіганні коренеплодів буряку столового»; Підрозділ 3.12. «Економічна ефективність застосування біопрепаратів при зберіганні коренеплодів буряку столового»; Підрозділ 3.13. «Економічна ефективність застосування добрив при вирощуванні на різних фонах живлення насіння буряку столового»);

Даценко С.М., Урюпіна Л.М. – (Підрозділ 3.14. «Біоенергетична оцінка застосування систем удобрення»; Підрозділ 3.15. «Біоенергетична оцінка застосування біопрепаратів»);

Могильна О.М., Духін Є.О., Стовбїр О.П., Рудь В.П. – (Підрозділ 3.16. «Інкрустація насіння овочевих рослин біологічними засобами»);

Рудь В.П., Зінченко Е.В. – (Підрозділ 3.17. «Економічна ефективність різних схем розміщення при вирощуванні баклажана»).

ЗМІСТ

Передмова	3
Розділ 1. МОНІТОРИНГ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ З ВИРОБНИЦТВА ОВОЧІВ ТА ВСТАНОВЛЕННЯ ЇХ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ	5
1.1 Стан виробництва і кон'юнктури продукції овочівництва на ринку продовольства	5
1.2 Дослідження інтегрального показника рівня конкурентоспроможності виробництва овочів	16
Розділ 2. АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ЗОНАЛЬНОГО РОЗМІЩЕННЯ ВИРОБНИЦТВА ОВОЧІВ	25
2.1 Вплив зонального розміщення на формування і функціонування овочевого ринку.....	25
2.2 Зональне розміщення виробництва помідора в Україні	32
2.3 Зональне розміщення виробництва буряку столового в Україні	43
2.4 Зональне розміщення виробництва моркви в Україні	52
2.5 Зональне розміщення виробництва цибулі ріпчастої в Україні	63
2.6 Зональне розміщення виробництва капусти білоголової в Україні	71
2.7 Зональне розміщення виробництва огірка в Україні	77
2.8 Зональне розміщення виробництва баштанних культур в Україні	84
2.9 Перекоси у зональному виробництві окремих видів овочів	90
Розділ 3. ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ЗОНАЛЬНОГО ВИРОБНИЦТВА ОВОЧІВ НА ОСНОВІ ЕФЕКТИВНИХ РІШЕНЬ ДЛЯ РІЗНИХ ПРИРОДНО-КЛІМАТИЧНИХ ЗОН	98
3.1 Техніко-економічні рішення для різних природно-кліматичних зон	98
3.2 Вплив мінеральних добрив на економічну ефективність виробництва овочів	98
3.3 Вплив органічних добрив на економічну ефективність виробництва овочів	101
3.4 Вплив зрошення (дощування, краплинне, фертигація) на економічну ефективність виробництва овочів	103
3.5 Вплив нового сорту, гібрида на економічну ефективність виробництва овочів	105

3.6	Вплив нового сорту, гібрида на економічну ефективність вирощування малопоширених та зеленних овочевих культур	109
3.7	Економічна ефективність застосування органо-мінеральних добрив та засобів захисту рослин помідора	113
3.8	Економічна ефективність вирощування помідора сорту Кременчуцький за різних систем його захисту	116
3.9	Дослідження економічної ефективності застосування систем удобрення при вирощуванні буряку столового	119
3.10	Економічна ефективність застосування біопрепаратів при вирощуванні буряку столового	123
3.11	Економічна ефективність застосування різних систем удобрення при зберіганні коренеплодів буряку столового	124
3.12	Економічна ефективність застосування біопрепаратів при зберіганні коренеплодів буряку столового	124
3.13	Економічна ефективність застосування добрив при вирощуванні на різних фонах живлення насіння буряку столового	127
3.14	Біоенергетична оцінка застосування систем удобрення	128
3.15	Біоенергетична оцінка застосування біопрепаратів	129
3.16	Інкустація насіння овочевих рослин біологічними засобами	129
3.17	Економічна ефективність різних схем розміщення при вирощуванні баклажана	131
	Висновки.....	137
	Додатки.....	141
	Бібліографія.....	242

Підписано до друку 22.12.2020.
 Формат 60×84/16. Папір офсетний.
 Друк офсетний.
 Друк. арк. 15,5. Умов. друк. арк. 14,4. Обл.-видавн. арк. 12,2.
 Наклад 100 прим. Зам. № 7382/1.

Віддруковано ФОП Корзун Д.Ю. з оригіналів замовника.
 Свідоцтво про державну реєстрацію ФОП
 серія В02 № 818191 від 31.07.2002 р.

Видавець ТОВ «ТВОРИ».
 Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до
 Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів
 видавничої продукції серія ДК № 6188 від 18.05.2018 р.
 21027, м. Вінниця, вул. Келецька, 51а, прим. 143.
 Тел.: +38 (098) 46-98-043, +38 (096) 97-30-934,
 +38 (093) 89-13-852, +38 (0432) 603-000.
 e-mail: info@tvoru.com.ua
<http://www.tvoru.com.ua>